

aliorum. Talia hospitia plura habentur monachii a quibusdam monasteriis adjacentibus, ad hunc præcipue finem ibidem constituta, ut venientes monachum talium monasteriorum regulares in diversoriis, aut aliis religioso minus accommodis locis divertere non cogantur, sed aptum pro habitatione religiosa ad tempus, habitaculum habeant. Ratio est; quia in hujusmodi hospitii cessat omnis ratio legis, præjudicium nempe aliorum religiosorum vel interesse habentium; consequenter etiam ipsa lex, arg. c. *Cum cessante*. 60. de *Appellat.* Bruno Neusser, et alii communiter.

48. Resp. II. Hospitia improprie dicta, item domus, residentia, collegia, et quæcunque alia loca quocunque nuncupata nomine, in quibus religiosi non solum transeundo divertunt, sed etiam perpetuo aut diu manent, ibique ecclesias proprias habent, et campanas pulsant, vel divina administrant, vel Missas votivas pro eleemosyna recipiunt, aut eleemosynas quærunt, etc. omnino comprehenduntur in dictis decretis, ita ut eadem ad illa erigenda requirantur solemnitates, quæ ad monasteria; consequenter erigi non possunt sine consensu ordinarii, qui eum dare nequit, nisi prius citet, et audiat ibidem, vel in vicinia existentes religiosos, et nisi eidem constet, quod in tali hospicio, vel domo, etc. saltem duodecim numero sine gravi aliorum præjudicio *commode* et *congrue* sustentari valeant; prout diximus de monasteriis. Donatus, loc. cit.; Bruno Neusser, disp. 174, p. 7; Landuscha, §. *Conventus*. n. 7; Passerinus, loc. cit. n. 37, cum communi aliorum. Ratio est, quia in his non minus, ac in monasteriis militat legis ratio, consequenter etiam ejusdem dispositio, arg. l. *Ideo*. ff. de *Legib.* Confirmatur ex Bulla Urbani VIII, supra n. 29, allegata, ubi per constitutiones prædecessorum Clementis VIII, et Gregorii XV, atque dispositionem concilii Tridentini, juris communis, non tantum conventus, et monasteria, sed etiam « domos, collegia, et alia loca regularia quovis nomine nuncupata, » (consequenter etiamsi hospicio, aut residentia intulenter) comprehendendi, expresse declaratur. Hinc teste Brunone Neusser, loc. cit.; Alexander VII, per speciale Breve declaravit Patres capucinos provincie Aragonie non posse habere locum, hospitium, domum, habitationem, etc. cum præjudicio franciscanorum; similiter contra Pa-

tres capucinos decidit Rota 1664, 24 januarii.

49. *Forma procedendi, quam in causa erectionis monasterii, domus, etc. servare debet episcopus.* — Quæritur VII. Qualem formam procedendi observare debeant reverendissimi ordinarii in causa erectionis novi monasterii? Quamvis ex dictis jam pateat ad hoc quæsitum, nihilominus pro majori claritate breviter recapitulando, et formam in compendio dando. Resp. Licet necesse non sit, ut episcopus formet integrum processum, servata plena juris forma, et servatis regulis, ac scrupulis aliarum causarum, nihilominus quædam necessario observare, et juxta præscriptum concilii Tridentini, sacrorum canonum et n. 29, allegatarum Constitutionum novissimarum Clementis VIII, Gregorii XV, et Urbani VIII, pro hac materia editarum procedere debent. Ea propter his conformiter, si quis religiosi ab aliquo reverendissimo ordinario consensum petunt erigendi monasterium, aut hospitium, domum, residentiam, aut aliam habitationem stabilem, in qua vel ecclesias, et campanas habent, aut Missas votivas recipiunt, aut eleemosynas quærunt, etc. juxta dicta n. 48. *Primo*, et ante omnia videre debet, an petentes jam habeant consensum principis, aut domini territorialis; quamvis enim ordinarius absque illo suum dare possit consensum; tamen quia etiam principis territorialis consensus requiritur ad ædificationem juxta dicta n. 30, hinc ad evitandas tricas, et alia inconvenientia expedit, ut ordinarius petentes non audiat, nisi habeant, et exhibeant consensum principis, et domini territorialis.

50. *Non debet, nec potest dare consensum sine justa gravi causa.* — *Secundo* videre, et examinare debet, an et qualis adsit, et allegetur causa novæ introductionis; si enim nulla reperitur, vel allegatur causa gravis (qualis esse potest moralis necessitas populi, aut magna ejusdem utilitas ex frequentatione sacramentorum, aliisque mediis spiritualibus ex nova introductione populo certo oritura) sed tantum intendi videtur multiplicatio novorum religiosorum, aut major eorum commoditas, communitate aliis religiosis, aut sufficientibus pastoribus, alias jam sufficienter provisæ, petentibus illico negativam dare expedit, absque ulteriori citatione aliorum, cum juxta dicta n. 45. Monasteria nova erigi non valeant sine gravi causa.

51. *Et nisi saltem duodecim sustentari possint et velint.* — *Tertio* videre, et considerare debet, an duodecim saltem numero novi religiosi sine gravi præjudicio commodæ, ac congruæ sustentationis præexistentium, ac vicinorum religiosorum *commode*, ac *congrue* sustentari valeant, et velint. Nam si noviter introducendi religiosi ipsimet pro minori numero in novo loco habitare non vellent, aut sine aliorum præjudicio se non posse, faterentur, aut idem aliunde constaret, deberet reverendissimus ordinarius sine ulteriori aliorum citatione consensum illico negare, et petitionem rejicere, juxta dicta n. 34, et claram dispositionem Gregorii XV.

Quarto debet citare omnes religiosos in loco futuri ædificii, ac in vicinia debita existentes, nec non parochum loci, et alios interesse habentes: quod facere potest, vel per plura specialia decreta, vel per unum generale ad valvas ecclesie loci, in quo intenditur nova ædificatio, affixum, in quo universaliter citentur omnes interesse habentes, juxta dicta n. 32, et seqq. Forma citationis in substantia potest esse sequentis tenoris.

52. *Debet etiam citare interesse habentes: et quomodo?*

Præmisso rev. ordinarii titulo:

« Omnibus et singulis notum hisce facimus, quod P. provincialis NN. religionis N. N. (vel si alius loco religiosorum sollicitat, exprimat ipse) obtento prius et Nobis exhibito principis, etc. consensu ædificandi in loco N. N. monasterium, vel domum, aut hospitium, etc. a Nobis quoque necessarium consensum ex ea causa (exprimat causa) flagitet. Eapropter omnes et singulos interesse habentes, vel habere putantes (si vult, potest aliquos in specie exprimere dicendo v. g. specialiter aut hos, aut illos religiosos, hoc aut illud *Capitulum, loci parochum, et incolas*) canonice ac preceptorie citamus, ut a die affixionis hujus decreti nostri citatorii infra, etc. (assignetur tempus v. g.) triginta dies compareant, et si quæ habent gravamina, in scriptis redacta Nobis proponant: post præfatum tempus elapsum non amplius audiendi. » Publicatio per affixionem citatorio decreto, si qui ex causa rationabili impediti, prolongationem termini petunt, eisdem concedere debent.

53. *Et eorum gravamina sibi proposita communicare ædificare volentibus.* — *Quinto* debet reverendissimus ordinarius gravamina sibi per interesse habentes in scriptis proposita communicare, ædificare volentibus juxta dicta n. 41, et Bullam Pii V, ibidem citatam § 23, ubi præcipitur reverendissimis ordinariis, ut si consensum negare velint, causam legitimam negandi superioribus ædificare volentibus manifestent; consequenter si gravamina pro causa negandi consensum, per interesse habentes proponuntur, ea dictis superioribus manifestare debent. Et merito; cum enim in ædificationis negotio plerumque aliqua ex malo supposito, aut sinistra informatione, nunquam ex privato nimio interesse, subinde etiam ex aliqua aversione, et passione erga noviter introducendos religiosos proponantur, æquum omnino apparet, et juste a Pio V statutum est, ut hæc superioribus ædificare volentibus communicentur, quatenus exinde modesta responsione, et exceptione quædam dilucidare, quædam dissolvere, atque, ubi opus est, se et suam religionem defendere, famamque tueri, vel gravi præjudicio revera subsistente religiose acquiescere, et causam deferre prudenter valeant. Secus enim inauditi condemnari, inauditique adversum sibi iudicium non sine injuria pati viderentur.

54. *Horum vero responsum amplius communicare non debet, sed si opus est, cuivis probationem imponere.* — *Sexto* habitis ex omni parte gravaminibus propositis, et responsionibus, seu exceptionibus desuper factis, non amplius est necesse, nec decet, ut exceptionem, seu responsionem ædificare volentium denuo pro replica communicet interesse habentibus; sed si gravamina opponentium, vel exceptionem, ac responsionem ædificare volentium in nuda assertione consistere deprehendat, decerpit ex scripturis puncta, vel articulos, et quatenus opus est, asserentibus probationem imponat, dando cuivis sufficientem ad probandum terminum: Quo elapso juxta allegata, et probata judicet, ac determinet. Si vero statim ex prima oblata oppositione, et desuper factis responsione, aut exceptione gravamina revera subsistere, et probata videt, illico sine ulteriori communicatione consensum neget; vel e contra concedat, si gravamina non subsistere, sed deficere deprehendit: sciendum namque, quod legitima negandi causa, seu

gravamine non existente, ordinarius consensum dare teneatur, juxta dicta n. 42. Quod si episcopus consensum negat, causam negandi superioribus ædificare volentibus manifestet, per textum Bullæ Pii V, n. 42, citatum.

55. *Per appellationem contra datum consensum, omnia suspenduntur.* — Septimo, si dato per reverendissimum ordinarius consensu ædificandi, religiosi præexistentes, vel alii interesse habentes legitime appellent, totum negotium ad sacram Congregationem illico devolvitur, nec ullo modo ordinarius se amplius immiscere potest, nec religiosi ædificium incipere, nec possessionem accipere, nec materialia convehere, nec aliud quidquam ad propositum aggredi valent, per dicta n. 35, ex Bulla Gregorii XV, § fin. et Clementis VIII. Dicitur autem notanter legitime ob dicta n. 35.

56. *Ædificatio monasterii, domus, etc., contra formam constitutionum facta, est nulla, nullumque jus habitandi ibidem tribuit.* — Quæritur VIII. Quid juris, si monasteria, domus, residentia, aut loca religiosa contra hætenus traditam formam constitutionum pontificarum n. 29 allegatarum, et concilium Tridentinum erigantur? Et quæ poenæ concedentium, et erigentium? Resp. I. Omnis ædificatio, aut erectio præfatorum locorum religiosorum una cum omnibus pro eadem conducentibus est nulla, irrita, et inanis, nec aliquod jus tribuit recipientibus, erigentibus, seu ædificantibus religiosis ibidem habitandi, aut manendi. Ita hodie unanimis ob decretum irritans præfatis constitutionibus appositum; quamvis enim in Bulla Clementis VIII, et Gregorii XV, solum irrita declarentur et nulla, quæ fiunt, et attentantur post appellationem interpositam; tamen quia Urbanus VIII, absolute ac indistincte irritum, nullum, ac inane declaret, quidquid contra formam præfatarum constitutionum fieri quovis prætextu, vel causa contigerit, conclusio verificatur non solum de attentatis post appellationem, sed etiam de factis ante appellationem, imo etsi nulla appellatio insinuetur, ut loc. cit. n. 71, bene observat Passerinus, et clare patet ex citata Bulla Urbani VIII.

57. *Possunt ab eo religiosi expelli.* — Resp. II. Ordinarii locorum potestatem habent, religiosos quoslibet contra sæpe dietarum constitutionum formam ac requisita, monasterium, domum, aut aliam habitationem

regularem perpetuam alicubi ædificantes, aut erigentes, aut recipientes, abigere, repellere, eos etiam « per censuras, et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, et facti remedia, appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, » ita expresse statuit Urbanus VIII, in Bulla n. 29 allegata; conveniuntque ob claritatem textus doctores.

58. *Nisi jam præscriperint. Privilegium speciale franciscanorum.* — Limita tamen conclusionem in casu, quo religiosi monasterium, hospitium, domum, aut alium locum religiosum tandiu jam possident, ut præscriptioni sit locus: vi hujus enim sicut alia, ita et loca regularia minus legitime acquisita, legitime retineri valent; cum præscriptio horum nullibi prohibita videatur. Quantum autem ad eam tempus requiratur, desume ex dictis lib. II, tit. de Præscriptione. Illud etiam specialiter hic addendum, quod fratres minores regularis observantiæ, vi confessionis a Sixto V factæ possint loca quæcunque, et qualitercumque recepta, et acquisita, licite ac valide retinere, si illa jam ultra decem annos possederint; imo etiam si infra decem annos ea possideant, dummodo in hoc ultimo casu eam cum licentia ordinarii acquisierint; consequenter etsi per unum tantum, aut alterum annum, locum regularem cum licentia ordinarii pacifice possident, amplius molestari nequeant. Bullam per extensum vide apud Hyacinth. Donatum, tom. I, tract. I, q. 42, quam etiam citat Landuscha, §. *Conventibus*. n. 40. Si vero absque licentia ordinarii monasterium, domum, etc. ædificent, recipiant, et inhabitarent, possent æque ac alii per ordinarium abigi, si ultra decennium ibidem non possent: secus, si ultra decennium.

59. *Episcopus contra præfatam formam consensum dans, mortaliter peccat, et nulliter agit.* — Resp. III. Si episcopus ipsemet contra formam sæpe memoratam consensum ædificandi præbet, aut ædificari, seu erigi conventum, domum, etc. religiosam facit; peccat mortaliter, utpote in re gravi violans constitutiones pontificias graviter obligantes: et nulliter agit, uti patet ex citatis bullis, alii autem poenæ non subjacet; quia nulla invenitur in jure.

60. *Poenæ religiosorum contra dictam formam domos ædificantium vel recipientium monasteria, vel domos, etc.* — Resp. IV. « Su-

periores regulares quicumque, et quocunque nuncupantur nomine, ac aliæ personæ, qui quovis prætextu, vel causa etiam quantumvis privilegiata, nova monasteria, collegia, domos, conventus, et alia loca regularia hujusmodi, sine expressa ordinariorum licentia, ac servata in omnibus et per omnia sacrorum canonum, et concilii Tridentini nec constitutionibus Clementis VIII et Gregorii XV (supra n. 29 allegatis) recipere, erigere, fundare, seu alias quomodolibet instituere, seu incepta finire, et absolventes, seu præsumunt, præter gravissimum inobedientiæ peccatum poenas privationis vocis activæ, et passivæ, necnon officiorum quorumcumque, ac inhabilitatis ad illa, et ad alia in futurum obtinenda, necnon etiam excommunicationis ipso facto incurrunt. » Ita in terminis præfata Bulla Urbani VIII, et ideo unanimis doctorum. (ADNOTATIO LVII.)

TITULUS XLIX.

De Immunitate ecclesiarum, cœmeterii, et rerum ad eas pertinentium.

1. *Ratio rubricæ.* Postquam compiler in præcedenti titulo egit de ædificatione ecclesiarum, recto ordine subjungit præsentem titulum de Immunitate ecclesiarum, et aliorum locorum sacrorum: cujus occasione doctores etiam sub eadem rubrica de immunitate personarum ecclesiasticarum agere solent; quos nos quoque imitabimur. Et quoniam materia hujus tituli proprie canonica, clericis scitu non tantum summe utilis, sed et necessaria est, eam paulo fusius, servatis tamen brevitatis legibus, juvante Deo, tractare conabimur.

§ I.

DE NATURA, ET DIVISIONE IMMUNITATIS: UBI QUÆDAM IN SPECIE DE IMMUNITATE LOCALI.

2. *Immunitas derivatur a munere: et munus quid?* — Quæritur I. Quid ad præsens, et quotuplex sit immunitas? Ante responsionem notandum I. Immunitatem derivari a ly *munus*, quod præter alias significationes proprie onus, functionem, et obligationem

alicui impositam, vel lege aut more incumbentem significat, l. *munus*. 48, et l. *munus proprie*. 214 ff. de Verb. signif. ibi: « Munus proprie est, quod necessario obimus, lege, more imperiove ejus, qui jubendi habet potestatem: » unde qui a tali onere, aut obligatione liber aut exemptus est, immunis esse et immunitate gaudere dicitur, cit. l. *Munus*. ff. de Verb. signif. cum concordantiis. Sicut e contra, qui communium onerum et munerum particeps est, *municeps* dicitur L. I, § 1, ff. ad Municipal. ibi: « Proprie municipes appellantur muneris participes. »

3. *Immunitas ecclesiarum, et ecclesiastica non sunt idem; passim tamen sumuntur pro eodem.* — Advertendum II. Quod quamvis multi doctores (quos etiam in *Theologia nostra morali*, tract. XII, dist. 4, n. 3, sumus secuti) immunitatem ecclesiarum, et immunitatem ecclesiasticam confundant, ac pro eodem sumant, indeque una definitione eam describitur dicendo: « Immunitas ecclesiastica est jus, seu exemptio, qua ecclesie, res, et personæ ecclesiasticæ a publicis muneribus, et oneribus sæcularibus sunt liberæ; » et ita definitam immunitatem ut sic dividant in localem, realem, et personalem: tamen si stricte ac proprie loqui velimus, non sint idem, sed quid diversum, uti bene advertit Riccius in *Praxi aurea*, part. II, resol. 53, n. 2, quem sequitur Engel, h. t. n. 2, et alii volentes, quod per immunitatem ecclesiarum sola intelligatur immunitas localis, competens Ecclesiis aliisque locis sacris juxta dicenda infra. Immunitas vero ecclesiastica sit, et dicatur illa, quæ competit personis ecclesiasticis, rebusque ad has personas, vel ad ecclesias, aut loca sacra pertinentibus, arg. extravag. 4, § *Incendarios de Privileg.* ubi distincti poni videntur immunitatis ecclesiarum, et libertatis (id est immunitatis) ecclesiasticæ violatores: ut proin in materia pœnali, ubi termini stricte ac proprie accipiuntur, arg. c. *Odia. de Reg. Jur.* in 6, nomine immunitatis ecclesiarum non veniat immunitas ecclesiastica, et e contra, nisi expresse constet de mente legislatoris, et hanc doctrinam etiam ideo amplectimur; quia supra posita definitio immunitatis ut sic ab adversariis communitatis data non convenit omni definito; cum uti ex dicendis infra patebit, non possit aptari immunitati locali, ac juri asyli, quæ tamen est membrum definiti, juxta ipsos adversarios, qui immunitatem, ut supra definitam, in lo-